

Fagfornyelsen - siste innspillsrunde kjerneelementer

Uttalelse - Norsk Lektorlag, fagutvalg for kunst, arkitektur og design

Status	Innsendt til Utdanningsdirektoratet Innsendt og bekreftet av instansen via: wbr@norsklektorlag.no
Innsendt av	Wenche Bakkebråten Rasen
Innsenders e-post:	wbr@norsklektorlag.no
Innsendt dato	16.04.2018
Hvilken organisasjon?:	Norsk Lektorlag, fagutvalg for kunst, arkitektur og design Organisasjon (Privat)
Stilling	Spesialrådgiver

✓ Jeg bekrefter at denne uttalelsen er på vegne av hele oppgitte organisasjon.

Kunst og håndverk / Duodji/Duodje/Duedie

1. SISTE UTKAST TIL KJERNEELEMENTER I KUNST OG HÅNDVERK OG DUODJI/DUODJE/DUEDIE

Kjerneelementene er det viktigste elevene skal lære i faget og er et forarbeid til læreplanene som skal utarbeides neste skoleår. Kjerneelementene skal danne grunnlaget for utviklingen av selve læreplanene.

Vi trenger dine innspill på valgene og prioriteringene som er gjort i kjerneelementene. Vil utkastet legge til rette for at innholdet i fagene blir mer relevant? Vil det legge bedre til rette for dybdelæring i fremtidens skole?

Siste utkast til kjerneelementer i kunst og håndverk og duodji/duodje/duedie er:

- **håndverksferdigheter**
- **kunst- og designprosesser**
- **visuell kommunikasjon**
- **kulturforståelse**

Begrunnelsene for valgene og prioriteringene som er gjort, finner du i vedlegg nederst.

I tillegg har vi spørsmål om hvordan du mener samisk innhold, verdigrunnlaget fra overordnet del og grunnleggende ferdigheter er ivarettatt.

Vi ønsker også å vite om du mener kompetansemålene bør utvikles på flere trinn enn i dag når arbeidet med læreplaner starter.

2. BESKRIVELSE AV KJERNEELEMENTER OG PROGRESJON

I kunst og håndverk og duodji/duodje/duedie er det foreslått fire kjerneelementer som beskrives her. Avslutningsvis vil du få spørsmål om du mener kjerneelementene dekker det viktigste innholdet i faget og om de er tilstrekkelig fremtidsrettet.

2.1. HÅNDVERKSFERDIGHETER

Kjerneelementet *håndverksferdigheter* innebærer at elevene skal utvikle håndlag, praktiske ferdigheter og utholdenhet ved å bruke ulike redskaper og verktøy i møtet med materialer. Elevene skal utvikle forståelse for materialers egenskaper, funksjonalitet og uttrykk gjennom eget skapende arbeid. De skal bruke harde, plastiske, myke materialer og digitale verktøy på en etisk, miljøbevisst og trygg måte gjennom hele skoleløpet.

Sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttrykksformer i kjerneelementet

1.–4. trinn	5.–7. trinn	8.–10. trinn
• enkle håndverktøy og digitale verktøy	• håndverktøy, enkelt elektrisk og digitalt verktøy til	• egnet verktøy og teknologi til

• harde, myke og plastiske materialers egenskaper • verktøy, redskaper og materialer på en miljøbevisst og trygg måte	bearbeidelse og sammenføyninger • harde, myke og plastiske materialer for å skape uttrykk og funksjonell form • verktøy, teknikker, redskaper og materialer på en miljøbevisst og trygg måte	bearbeidelse, sammenføyninger og konstruksjon • form og egnede materialer ut fra funksjon, kvalitet, estetisk uttrykk, produkters bruksfase og muligheter for reparasjon og gjenbruk. • verktøy, teknikker, redskaper og materialer på en etisk, miljøbevisst og trygg måte
--	---	--

2.2. KUNST- OG DESIGNPROSESSER

Kjerneelementet *kunst- og designprosesser* innebærer at elevene skal utvikle nysgjerrighet, mot, utholdenhet og evne til å løse problemer gjennom ulike typer skapende prosesser fra åpen utforskning til stegvise strategier for utvikling og innovasjon.

Elevenes mulighet til å skape og utvikle entreprenør ferdigheter står sentralt. Det vil si evnen til å stille spørsmål, bruke sanser, prøve ut ideer, lære av feil, søke inspirasjon og kunnskap for å komme videre i prosessen, ta valg og begrunne dem, i tillegg til å vise frem det de har laget for andre gjennom dialog, utstillinger og digitale presentasjoner.

Sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttrykksformer:

1.–4. trinn	5.–7. trinn	8.–10. trinn
• materialer og visuelle uttrykk • eget skapende arbeid, produkter og fremvisning	• muligheter i teknikker og visuelle uttrykk, erfaringer og valg for videre arbeid • problemstilling for funksjon eller uttrykk, inspirasjon, visualisering og ideutvikling, valg og fremvisning	• teknikker og estetiske virkemidler, refleksjon over uttrykk, funksjon og kvalitet • informasjonsinnhenting, problemløsning, visualisering og ideutvikling, vurdering av løsninger, dokumentasjon av valg, presentasjon

2.3. VISUELL KOMMUNIKASJON

Kjerneelementet *visuell kommunikasjon* innebærer at elevene skal kunne lese og forstå det visuelle språket. De skal bruke visuelle virkemidler bevisst og eksperimenterende i to- og tredimensjonal form. De skal også lære å uttrykke ideer, erfaringer, sammenhenger og meninger visuelt gjennom tegninger, bilder, modeller og digitale representasjoner.

Sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttrykksformer:

1.–4. trinn	5.–7. trinn	8.–10. trinn
• enkle visuelle symboler og	• visuelle virkemidler brukes for	• hvordan visuelle

2.4. KULTURFORSTÅELSE

Kjerneelementet *kulturforståelse* innebærer at elevene skal utforske samtidens visuelle kultur og globale kulturarv som inspirasjon til eget skapende arbeid. Elevene skal møte eksempler på hvordan kunst og formkultur speiler og er med på å forme vår historie, og er forutsetninger for bærekraftig utvikling.

Sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttrykksformer:

1.–4. trinn	5.–7. trinn	8.–10. trinn
• opplevelser og møte med ulike	• hvordan bilder, arkitektur og	• kunst- og

? **Synes du at kjerneelementene i utkastet dekker det viktigste innholdet i faget? Hvis ikke, har du forslag til endringer?**

Nei

Høringsuttalelse fra Norsk Lektorlags *fagutvalg for kunst, arkitektur og design*.

Beskrivelsene er fortsatt omfattende med for mange detaljer, noe vi ser som lite hensiktsmessig når målet er å slanke læreplanen og legge til rette for dybdelæring. Benevnelsene viser dessuten til elevers ferdigheter og forståelse og til arbeid i prosesser. Om kjerneelementene er det viktigste elevene skal lære i faget, ser vi ikke helt hvordan elevers forståelse (i *kulturforståelse*) og ferdigheter (i *håndverksferdigheter*) kan være en del av kjernen i ett fag. Slik forslaget til kjerneelementer i kunst og håndverk står nå, synes vi det dekker *mer* enn det vi anser som kjernen i faget.

Det hadde vært en fordel å vite mer om *hvordan* «kjerneelementene [...] er et forarbeid til læreplanene som skal utarbeides neste skoleår». Slik vi ser det skal kjerneelementene defineres for å kunne tydeliggjøre hva som er det typiske (kjernen) i faget (som fagfeltet i størst mulig grad kan enes om), og at det er denne prosessen og resultatet av den, som skal danne grunnlag for utviklingen av selve læreplanen.

Når det gjelder «sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttrykksformer», kommer det til uttrykk gjennom et oppsett med forslag til progresjon for 1.–4.

trinn, 5.–7. trinn og 8.–10. trinn. Her synes vi at kjerneelementgruppa beveger seg inn på arbeidet til den fremtidige læreplangruppen. Det er til dels for detaljert (på dette stadiet i prosessen), og forslagene til progresjon er enkelte steder ikke konsekvent eller helt forståelig. Eksempler: Hvorfor skal elevene formidle stemninger og følelser kun på 5.-7. trinn? Det virker litt tilfeldig hvor for eksempel arkitektur eller tegning er nevnt. Hvorfor er ikke *eget skapende arbeid* nevnt på de første trinnene (under *kulturforståelse*)?

1. Håndverksferdigheter; Vi foreslår HÅNDVERK OG MATERIALITET

Vi er enige i at det å utvikle ferdigheter innen ulike håndverk er en viktig del av læringen i faget kunst og håndverk. Men slik benevnelsen står nå har det mest fokus på *håndlag* . Kunnskap om og erfaring med ulike materialkvaliteter og form, samt det å beherske en del sentrale teknikker er vesentlig å se i sammenheng med håndverk. Vi foreslår derfor *håndverk og materialitet* som ett av kjerneelementene.

For å legge til rette for dybdeforståelse er det viktig med en god progresjon fra 1. til 10. trinn. Det snakkes stadig om å få flere unge til å søke yrkesfag. Kunst og håndverksfaget kan gjøres mer relevant ved å satse på fordypning over tid (1. - 10. trinn) i grunnopplæringen. Det handler om økt verdsetting av håndverksfag samt å vekke og opprettholde interessen for håndverk. Som faglærere i videregående skole møter vi stadig elever på vg1 med liten erfaring med ulike materialer og håndholdt verktøy fra grunnskolen. Tegneferdigheter og formforståelsen er også ofte svake.

Det å oppfatte og gjengi form viser seg ofte å være et stort problem for mange. Her er tegning etter tredimensjonal form svært viktig å øve om man skal heve både ferdighetene og formforståelsen.

Det må føyes til at prioritering av og dybdelæring innen håndverk er betinget av det fysiske læringsmiljøet. I St.meld. 28 er det påpekt at «det kreves spesiell fagkunnskap hos lærere i disse fagene, og det bør legges til rette med spesialrom, verksteder og utstyr»

(Kunnskapsdepartementet, 2016, s. 48). Dette støtter vi fullt ut.

1. Kunst- og designprosesser (kan evt. stå som et kjerneelement)

Kjerneelementet *kunst- og designprosesser* fokuserer på at elevene kan løse problemer gjennom ulike typer skapende prosesser fra åpen utforskning til stegvise strategier med utvikling som mål. Det peker mot det å skape en utforskermentalitet hos elevene. I kunst og håndverksfagets kjerne ligger det å øve opp evnene til å være kreativ og tenke nytt, kritisk tenkning, utholdenhet og problemløsning.

En del av beskrivelsen av kjerneelementet synliggjør metoder i faget. Her kan det ryddes en del og vi mener noe hører mer til under kompetansemålene. For eksempel det å styrke evnen til entreprenørskap og innovasjon (nyskaping) kan ligge som formål i faget eller formuleres som kompetansemål - og ikke inngå i beskrivelsen av ett kjerneelement.

1. Visuell kommunikasjon; vi foreslår heller VISUELLE VIRKEMIDLER

Det handler om hvordan de andre delene av faget er koblet til dette. De visuelle virkemidler er grunnlaget for visuell kommunikasjon. Det å opparbeide tegneferdigheter, både for hånd (manuelt) og med digitale verktøy er en sentral del av faget. Tegning er ikke tydelig nok fremhevet i beskrivelsen av dette kjerneelementet. Kunnskap omkring visuelle virkemidler handler i store trekk om hvordan vi både bruker og forholder oss til det visuelle språket gjennom det vi ser. Dette er like aktuelt og viktig i både tolkende og skapende øyemed. I dag er det også viktig at de visuelle ferdighetene øves gjennom både lesing av form og bilder, samt gjennom øving av praktiske ferdigheter. I mange tilfeller er det mengde-trening som må til. De visuelle virkemidlene brukes når man øver de visuelle ferdighetene. Visuell ferdighet er limet mellom begrepene; visuell kommunikasjon og visuelle virkemidler, og således en naturlig del av det vi burde forvente som resultat av dybdelæring i faget.

1. **Kulturforståelse,**

Vi mener at dette **ikke er** et kjerneelement i kunst og håndverk. Kulturforståelse ligger som et grunnlag for faget og for de andre kjerneelementene, og er tilstrekkelig dekket i overordnet del.

? **Synes du kjerneelementene i utkastet er tilstrekkelig fremtidsrettet? Hvis ikke, hvilke endringer anbefaler du?**

Ja

Med tanke på et framtidig behov for innovative og omstillingsdyktige medborgere, ser vi at utkastet har elementer som er fremtidsrettet. Gjennom kunst- og designprosessen vil eleven oppøve evnen til å tenke nytt, være kreativ, utforske ideer og prøve og feile gjennom arbeid i ulike materialer. Det er viktig at elevene får en handlingskompetanse som rustet dem til å gjøre riktige valg og bidra til å skape systemendringer i et samfunn i stadig utvikling.

I arbeid med design gjelder prinsippet å forstå andres behov samt å finne løsninger på gitte utfordringer eller arbeid med konkret problemløsning. Herunder er *design med kretsløpsfokus* helt sentralt. Vi tenker at kretsløpsbegrepet ikke kommer til å bli noe mindre viktig med årene som kommer. Vi anser det fremtidsrettet å kunne utnytte og ta vare på materialer, gjøre etiske valg knyttet til materialer og produksjonsprosesser, utvikle blikk for kvalitet. Det er fremtidsrettet å ha fokus på å velge bort miljøskadelige produkter og materialer. Det kan godt åpnes for større inspirasjon fra andre kulturer, det anser vi som fremtidsrettet i et flerkulturelt samfunn.

3. SAMISK INNHOLD

Alle elever skal få opplæring om samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Synes du utkastet til kjerneelementer for kunst og håndverk og duodji/duodje/duedie legger til rette for å ivareta samisk innhold i læreplanen for den norske skolen?

Ja

Både **håndverk, materialitet og anvendelse av visuelle virkemidler** står sentralt i duodji, slik sett legger disse kjerneelementene godt til rette for å ivareta et samisk innhold i læreplanen for den norske skolen.

Synes du utkastet til kjerneelementer for kunst og håndverk og duodji/duodje/duedie legger til rette for å ivareta samisk innhold i læreplanen for den samiske skolen?

Ja

Både **håndverk, materialitet og anvendelse av visuelle virkemidler** står sentralt i duodji, slik sett legger disse kjerneelementene godt til rette for å ivareta et samisk innhold i læreplanen for den norske skolen.

4. INTEGRERING AV VERDIGRUNNLAGET I OVERORDNET DEL

Det er utviklet ny overordnet del av læreplanverket som utdyper verdigrunnlaget i formålsparagrafen og de overordnede målsettingene for opplæringen, og som skal bidra til bedre sammenheng i læreplanverket. I fagfornyelsen skal overordnet del integreres tydeligere i fag.

Verdigrunnlaget foreslås integrert i kunst og håndverk og duodji/duodje/duedie på følgende måte:

- Identitet og kulturelt mangfold
- Kritisk tenkning og etisk bevissthet
- Skaperglede, engasjement og utforskertrang
- Respekt for naturen og miljøbevissthet
- Demokrati og medvirkning

Synes du utkastet til kjerneelementer for kunst og håndverk og duodji/duodje/duedie legger til rette for å ivareta en bedre integrering av verdigrunnlaget? Hvis ikke, hvordan bør verdigrunnlaget integreres tydeligere i faget?

Ja

Vi finner at alle punktene under verdigrunnlaget er lette å kjenne igjen som verdier i faget. For eksempel:

1.2 Identitet og kulturelt mangfold: I faget står materiell kultur sentralt. En verdi er for eksempel det å respektere ulike visuelle kulturelle uttrykk.

1.4 Skaperglede, engasjement og utforskertrang: Dette er verdier som er enkelt å kjenne igjen i faget: skapende praktisk arbeid står sentralt.

1.5 Respekt for naturen og miljøbevissthet: Faget omhandler all materiell kultur, og samtidig er materielt forbruk kjernen i miljøproblematikken. I fagets kompetansemål kommer det til uttrykk verdier som er knyttet til at elevene skal utvikle seg til bevisste forbrukere ut fra et miljøperspektiv.

1.6 Demokrati og medvirkning: Disse verdiene kommer til uttrykk ved at elevene for eksempel opparbeider seg visuellkompetanse og brukerkompetanse som er av nytte og verdi for å kunne delta i ulike medvirkningsprosesser, blant annet når våre fysiske omgivelser skal utformes.

5. GRUNNLEGGENDE FERDIGHETER

I fagfornyelsen skal lesing, skriving, regning, muntlige ferdigheter og digitale ferdigheter videreføres som grunnleggende ferdigheter. Ferdighetene skal innarbeides i læreplaner der det vurderes som faglig relevant. Samtidig skal det bli tydeligere hvilke fag som har ansvar for ulike sider ved ferdighetene, spesielt når det gjelder digitale ferdigheter og regning.

De grunnleggende ferdighetene foreslås innarbeidet i kunst og håndverk og duodji/duodje/duedie på følgende måte:

- Å uttrykke seg muntlig i kunst og håndverk handler om å sette ord på og reflektere over estetiske opplevelser og egne skapende prosesser. Dette innebærer å kunne presentere det de har laget for andre gjennom dialog, muntlige beskrivelser og vurderinger. For å uttrykke seg muntlig må elevene kjenne til relevante fagbegreper om håndverksteknikker, materialer og verktøy, visuelle virkemidler, kunst- og kulturhistoriske referanser.
- Å uttrykke seg skriftlig i kunst og håndverk er å skape mening gjennom å bruke tegn og symboler i visuelle arbeider. Praktisk skapende arbeid med skrift kan knyttes til formgivning av skriftfonter, tegninger, sammenstilling av tekst og bilder i layout og skrift som kommunikative element. Tegning er en sentral skriftlig uttryksform og kan brukes i alle faser i en skapende prosess fra ideer, skisser, arbeidstegninger og i dokumentasjon. Tekst kan inngå for å synliggjøre ideer og valg og i dokumentasjon av skapende prosesser og kjennskap til fagbegreper.
- Å kunne lese i kunst og håndverk handler om å innhente, bearbeide og tolke tegn og symboler i visuelle representasjoner som kunstverk, arkitekttegninger, oppskrifter, bruksanvisninger og reklame som danner grunnlaget for viktige beslutninger. Kunnskap om

visuelle virkemidler og tradisjoner er grunnlaget for å lese retoriske grep og gjenkjenne kulturell tilknytning. Møte med andres kunst, design og tradisjonshåndverk gir inspirasjon til skapende arbeid og grunnlag for å kunne lese og forstå omgivelsene. I faget utvikles et oppmerksomt blikk gjennom modellering, observasjonstegning og håndverkserfaring. Dette kan gi grunnlag for å avlese kvaliteter ved holdbare produkter, kunne avlese og forstå romlige, materiale og taktile elementer i omgivelsene, innhenting og bearbeiding av informasjon.

? **Synes du utkastet viser hvilke sider ved ferdighetene som er relevante for kunst og håndverk og duodji/duodje/duedie. Hvis ikke, hvilke sider ved de grunnleggende ferdigheter bør vektlegges tydeligere i faget?**

Nei

Læreplanen er tydelig på at de grunnleggende ferdighetene må ses ut fra fagets premisser og at de må tas i bruk der det er nødvendig for å oppnå kompetansemål i faget. De grunnleggende ferdighetene skal ses ut fra fagets egenart. For eksempel vil det kunne handle om å «skrive» eller «lese» tegn og symboler på en arkitekttegning. Alle de grunnleggende ferdighetene er relevante i faget kunst og håndverk. Slik det står nå **mangler to kulepunkter; regning og digitale ferdigheter**. Det å kunne regne (proporsjoner, målestokk, geometri, arbeidstegninger m.m.) samt å kunne bruke digitale verktøy bør derfor vektlegges tydeligere. Ofte blir digitale verktøy sett på som en faktor som bidrar til å gjøre noe mer fremtidsrettet. Vi mener det er viktig at vektleggingen av det digitale blir balansert og på fagets premisser. I kunst og håndverksfaget kan elevene få opplæring i digitale verktøy ut over ren tekstbehandling, regneark og presentasjonsverktøy.

6. KOMPETANSEMÅL

Spørsmålene har så langt handlet om kjerneelementene som er utarbeidet. Dette forarbeidet skal videreutvikles til kompetanse i læreplanene. Læreplanene skal legge til rette for mer dybdelæring, og for en bedre progresjon i elevenes læringsløp. Ett av tiltakene vi skal vurdere er derfor om det skal utvikles kompetansemål på flere trinn enn i dag, og eventuelt i hvilke fag.

? **Synes du kompetansemålene bør utvikles på flere trinn enn i dag kunst og håndverk og duodji/duodje/duedie?**

Nei, det er ikke hensiktsmessig og dele opp i flere trinn. Det bør fortsatt være slik at lærerne kan planlegge et løp med progresjon innenfor treårs-perioder. Det er viktigere å se på innholdet og redusere antall kompetansemål. Å legge til rette for fordypning i enkelte teknikker samt innenfor ulike områder/temaer er mer hensiktsmessig.

Hovedemnene *Arkitektur, Kunst og Design* bør beholdes da disse omfatter all materiell kultur. Hovedemnet *Visuell kommunikasjon* omhandler formspråk/visuelle virkemidler og bør heller inn som et av fagets kjerneelementer (inngår egentlig som tematikk i alle hovedemnene.)